

LUIDRIK

Draamateater

David Almond

LUIDRIK

Inglise keelest tõlkinud → LAUR LOMPER

kahe osas

Lavastaja → TAAVI TÕNISSON
(Eesti Noorsooteater)

Kunstnik → MARION UNDUSK

Dramaturg → MIHKEL SEEDER (VAT Teater)

Koreograaf → OLGA PRIVIS

Helilooja → KIRILL HAVANSKI

Valguskujundaja → PRIIDU ADLAS

Etenduse juht → ANNELI ROOSI

Esietendus 9. detsembril 2023 suures saalis

OSADES

Michael → MÄRTEN METSAVIIR

Luidrik → MARKUS LUIK

Miina → EMILI ROHUMAA

(EMTA lavakunstikooli XXXI lend)

Ema, Meditsiiniõde → BRITTA SOLL

Isa, Rasputin → TÕNIS NIINEMETS

või KRISTO VIIDING

Proua McKee, Vanem naine,

Preili Clarts → KERSTI HEINLOO

Coot, Härra Stone → CHRISTOPHER RAJAVEER

Leakey, Doktor Nebola → JÜRI TIIDUS

Jutustajad, lapsed klassis, inimesed haiglas →

BRITTA SOLL, KRISTO VIIDING,

KERSTI HEINLOO, CHRISTOPHER RAJAVEER,

JÜRI TIIDUS

KIRJUTAMINE ON NAGU REIS-
IGA SÖNA ON JALAJÄLG, MIS VIIB
MIND KAUGEMALE AVASTAMATA MAALE.
KIRJUTAMINE ON NAGU JOONE JALUTAMINE.
VIIMINE. LAS MA SIIS VIIN SELLE JOONE
JALUTAMA! LAS TA JALUTAB KUHUGI
PÕNEVASSE MÜSTILISSE KOHTA, KUS VÕIB
JUHTUDA MIDAGI OOTAMATUT, JALUST RABAVAT
JA ILUSAT, NAGU ÖÖ.

ÖÖST MA TAHANGI KIRJUTADA.
MINU NIMI ON MIINA JA MA ARMASTAN
ÖÖD. ÖÖSEL NÄIVAD KÕIKSUGU ASJAD
VÕIMALIKUD. KUI MA SILMAD KINNI
PANEN JA KESKENDUN, VÕIN TUNDA
ENDAS ERINEVAID OLENDEID - KASSE,
NAHKHIIRI, ÖÖKULLE JA LINNUPOEGI.
KUI MA SILMAD KINNI PANEN, VÕIN KUULDA
OMA SÜDANT. VIIMASEL AJAL OLEN
HAKANUD SEDA SUISA HARJUTAMA, SEST
TAVALISELT EI PANE MA OMA SÜDANT
ÜLDSE TÄHELE. SILMAD KINNI KUVLEN
MA OMA SÜDAMELÖÖKE KÕIGE PAREMINI.
NALJAKAS, ET KUI OLLA KATAIESTI
VAIT, ON SÜDAMELÖÖKE ~~IKKA~~ IKKA
KUULDA, MIS TÄHENDAB, ET PÄRIS
VAIKUST EI OLEGI OLEMAS! KAS SEE
POLE MITTE ERAKORDNE?

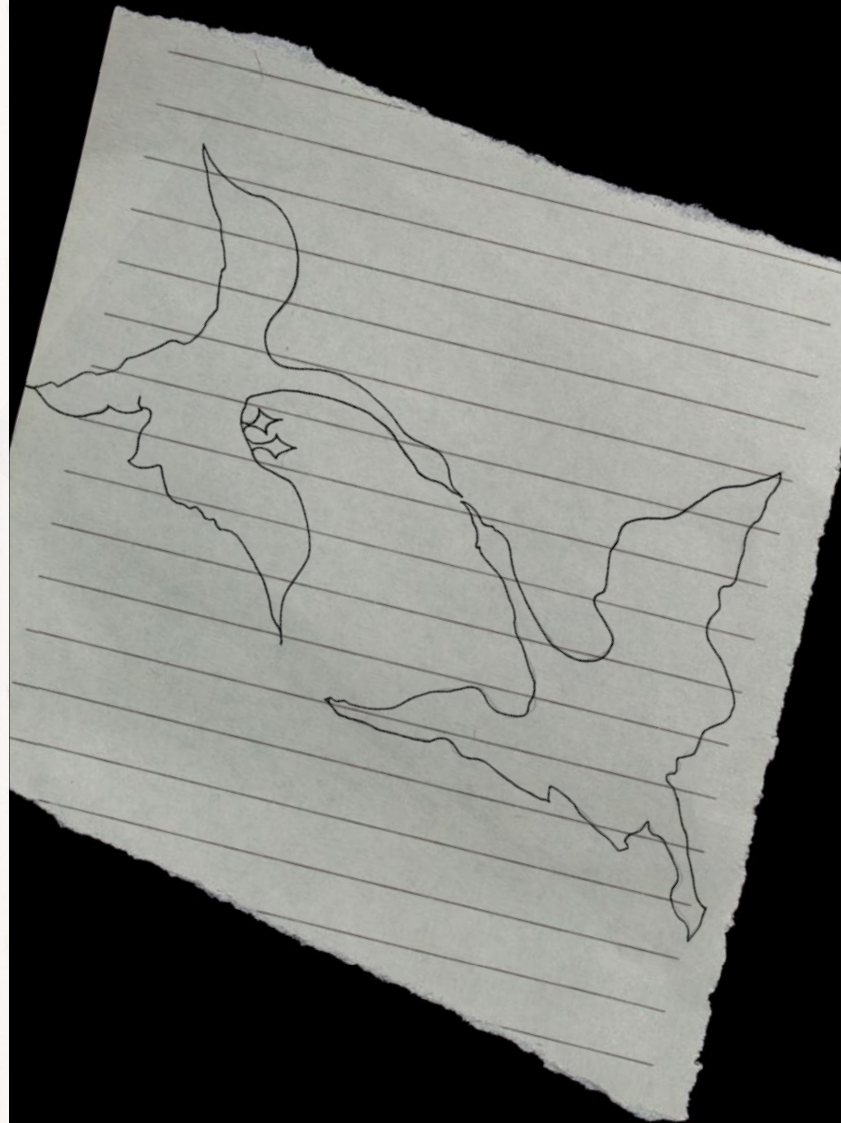
KALLIS SÜDA, AITÄH, ET SA OLED
OLEMAS JA AITÄH, ET SA OLED OLEMASKA
SIIS, KUI MA SU VAHE PEAL ÄRA UNUSTAN!

OLEN MÕELNUD, ET KAS MINU SÜDAME
TUKSUMINE ONGI MINU SÜDAME HÄÄL?
KAS SEE TÄHENDAB, ET KUI KUULAN
OMA SÜDAME TUKSUMIST, KUULAN OMA
SÜDAME HÄÄLT? MINU MEELEST VOIB
KOHTUMINE MÕNE INIMESEGA PANNA
MAAILMA VÕI ISEENNAST TEISTMOODI
NÄGEMA. MINU KODUTÄNAVA^{LE} KOLIS
ÜKS POISS, KES MUUTIS ROHKEM, KUI MA
ARVATA OSKASIN. TA ÕPETAB MIND
ENNAST PAREMINI TUNDMA. TA ÕPETAB
MULLE SEDA, MIDA ARVASIN, ET JUBA
OSKAN.
ÜHEL PÄEVAL ÜTLES MU EMA, ET SEE,
KES JULGEB TULITSEDA, JULGEB KA USALDADA.
SEE KES JULGEB OMA LÄHEDASE ~~MÄRKA~~
8. INIMESEGA OLLA AUS, KARTMATA, ET TOO
LAHKUB, ON JULGE. SEE TÄHENDAB, ET ME
OLEME JULGED NAGU MUSTRÄSTAPOJAD, KES
ESIMEST KORDA LENDU TÕUSEVAD!

MA OLEN MÕELNUD, ET KUI INIMSOOL
ÕNNESTUB END HÄVITADA, NAGU SAGELI
TUNDUB, ET NAD PÜÜAVAD, VÕI KUI TULEB
MINGI HIRMUS KATASTROOF, NAGU DINOSAURUSTE
AJAL, SIIS JÄÄVAD LINNUD. IKKA ELLU. SIIT
KA MU SOOV JA PALVE: KUI MA KUNAGI SUREN
JA MU HING SAAB ELUSOLENDI KEHA, SIIS MA
PALUN, ET SEE OLEND OLEKS LIND JA MU HING
TAASELUSTUKS LÖÖKESE KEHAS! MA PANEN NÜÜD
SILMAD KINNI JA EI SAA ROHKEM KIRJUTADA.
ÄKKI PEAKS SILMAD KINNI KIRJUTAMIST
HARJUTAMA?

MIINA

LAVASTAJA TAAVI TÕNISSON „LUIDRIKUST”

David Almondi jutustus „Skellig” (eestindatult „Luidrik”) on minuga kaasas käinud umbes kaheksa aastat. Kohe esimesel lugemisel tekkis tugev äratundmine ning soov seda materjali lähemalt uurida ja lavastada. Mind puudutasid inimlikult ja eredalt kujutatud tegelased ning tundlikud ja suured teemad. Kõnetasid ka realistlikus keskkonnas toimuvad imelised sündmused. Mulle meeldisid selle loo süngus ja helgus.

Lavastus „Luidrik” seob endas sõna- ja visuaalteatri ning füüsilise teatri elemente. Ruumil, helil, kehaadel ja liikumisel on lavastuses väga tähtis roll. Nii nagu autor David Almond seob realistliku poeetilise ning müstilisega, tahan ka lavastuses siduda erinevaid esteetikaid ning mänguvõtmeid, et luua üks vastanditest ja kihistustest tulvil mänguline tervik noorele vaatajale.

Minu jaoks on „Luidrik” eelkõige lugu hoolimisest, vastutustundest ja usaldusest, aga ka üksindusest ja hirmudest, mis kaasnevad kõige uuega kohanemisega. Elu ei tohiks karta ega sellele selga keerata. Raskusi tuleb ikka ette. Küsimus on selles, kuidas nendega toime tulla ja ikka iseendaks jääda. Oluline on küsida abi, kui teised ei märka seda meile anda. Samas tuleb ka ise teisi aidata, kui näeme, et midagi on paigast ära! Igaüks meist on omaette universum – iseendasse eksida on kerge.

Eriti, kui ollakse veel noor ja puudub elukogemus. Sel ajal on oluline, et oleks keegi, keda saab usaldada, kellega saab oma muresid jagada.

Vanematel ei ole tihti laste jaoks piisavalt aega. Lastelt eeldatakse, et nad on juba piisavalt suured, et ise hakkama saada. Tegelikult lapsed ju vahel tahavadki suured olla – lükkavad ise abi endast eemale, sest soovivad näida tugevad ja terved ka siis, kui on sisemiselt katki või ärevuses. See ei ole ainult laste probleem – täiskasvanutega on täpselt sama lugu. Isegi hullem veel! Täiskasvanutena mõtleme samuti, et just meie peame olema tugevad, meie peame vastutama ja kaitsma. Nii võibki juhtuda, et lükkame oma lapsed endast tegelikult eemale, sest ei taha nendega oma muresid jagada. Lõpuks pole meil aga ka võimalik nende muredest osa saada. Nii kaob usaldus ja oleme veelgi rohkem üksi.

Vahel piisab kellegi juhuslikult poetatud lausest või sõnast ja mured – kõik hirmud ja mured, mida endasse oleme peitunud, tulevad pinnale. Mured muutuvad väiksemaks ja lahustuvad tegelikult aga just enda avamise kaudu. Ilmaasjata ei öelda, et jagatud mure on pool muret! On vaja jagada nii muresid kui ka rõõme. Palju probleeme oleks võimalik kergemini lahendada, kui julgeksime end avada – kui meil oleks keegi, kellega rääkida. Päriselu ameerikamägedel tuleb tihti ette olukordi, kus kaotame tasakaalu. Muutume õrnaks ja haavatavaks. Tunded löövad üle pea kokku. Kardame kaotada seda, mis on meile tuttav. Kõik uus pais-

tab hirmus. Hea on sel juhul teada, et on keegi, kes meid kinni püüab ja aitab meil eneseusu ja -usalduse tagasi saada.

See, et me üldse olemas oleme, on ime! Kas pole mitte fantastiline, et meie pallikujulisel kivikamakast planeedil, mis kusagil kosmose-avarustes miljardite sarnaste kivikamakate seas hõljub, on elu? See elu on miski, mida tuleb igal juhul hoida!

DAVID ALMOND

David Almond sündis 15. mail 1951. aastal. Ta kasvas koos oma vanemate, nelja õe ning vennaga üles Inglismaal Newcastle'is. Juba lapsena unistas David Almond kirjanikuks saamisest: ta armastas oma kodukandi raamatukogu ja unistas, et ühel päeval saaks ta ka oma kirjutatud raamatuid sealsetel riulitel näha. Almond peab oma lapsepõlve õnnelikuks, kuid juba noores eas pidi ta toime tulema ka suure valuga – nimelt surid Almondi isa ja üks tema noorematest õdedest, kui David oli alles poisieas. David Almond õppis East Anglia Ülikoolis inglise ja ameerika kirjandust. Enne tunnustatud kirjanikuks saamist pidas ta erinevaid ameteid. Näiteks teenis Almond leiba algklasside õpetajana, aga ka harjakaupmehe ning postiljonina. Ligi kolmekümnesena tundis David Almond, et peab rohkem aega ja energiat kirjutamisele pühendama. Ta lahkus töölt, müüs maha oma maja ning elas aasta Norfolkis kommuunis. 1985. aastal avaldas David Almond oma esimese novellikogu „Unetud ööd“. Oma esimest romaani kirjutas David Almond viis aastat, kuid seda ei soovinud avaldada ükski Suurbritannia kirjastus. Almond ei kaotanud lootust ning jätkas kirjutamist. Umbes neljakümneselt kirjutas David Almond romaani „Skellig“, mis 1998. aastal ka avaldati. Almondi enda sõnade järgi oli inspiratsioon nii tugev, et tekkis tunne, nagu oleks raamatu idee teda suisa rünnanud. „Skelligi“ avaldamine oli David Almondi elus ja karjääris murdepunktiks. Romaan kuju-

nes väga populaarseks: nüüdseks on „Skelligit“ tõlgitud 40 keelde, selle põhjal on loodud film, lavastus ning ooper. 2001. ja 2020. aastal kirjastati raamatu eesti keeles ka kirjastused Tiritamm ja Tänapäev. Pärast „Skelligit“ on David Almond kirjutanud teisi romaane. Näiteks ilmus 1999. aastal romaan „Kiti kõnnumaa“, 2005. aastal romaan „Savi“ ning 2010. aastal romaan „Minu nimi on Mina“. David Almond on võitnud ka mitu rahvusvahelist kirjandusauhinda. Kõige tuntum neist on Hans Christian Anderseni auhind, mille kirjanik sai 2010. aastal. Hans Christian Anderseni auhinda peetakse kõrgeimaks rahvusvaheliseks tunnustuseks, mida lasteraamatu autor pälvima võib. Praegu elab David Almond oma abikaasa Julia Greeni ja tütre Freyaga Põhja-Inglismaal Northumberlandis. Ta tegeleb endiselt kirjutamisega, sest David Almondi järgi moodustab iga loominguline tegevus osakese sellest optimistlikust jõust, mida vajame raskustega toime tulemiseks.

DAVID ALMOND JA LOOMINE

Minu puhul peab loomeprotsess olema ebatäiuslik, korratu, mänguline, sageli lapselik, sageli veider. Ma ei saa liiga täpselt planeerida. Kui uue looga alustan, on mul tavaliselt paar mõtet või kujutlust. Vahel on ka tugev keskne idee: mõni tegelane, kes tähelepanu nõuab; mõni stseen, mis soovib ruttu paberile jõuda. Aga isegi siis pole ma alati kindel, mida ma teen või miks. Asun teele nagu maailmarändur, soovides avastada võimsat ja uut lugu. Sageli tunnen ka ärevust ja ebakindlust. Siis püüan rahuneda, kuid kirjutan ikka edasi. On olukordi, kus saan äkitselt aru, kuidas looga edasi minna. Need on õndsad hetked, mil kirjanik justkui kaob ja lugu paistab end ise kirjutavat.

17

WILLIAM BLAKE

ÕHTUTÄHELE

SA HELEJUUKSELINE ÕHTUINGEL,
KUI PÄIKE MÄELE VAOB, SIIS PAN E
PÄHE ERK KROON JA SÜÜTA ARMASTUSE
NING NAERATA ME ÕHTUSÄNGIDELE LAMP,
JA ARMSAMAILE! TAEVA SINISED EESRIIDED
LANGETA JA HÕBEKASTET
SIIS PUISTA ÕITELE, KEL SULGUB SILM
UND NÄGEMA. LAS JÄRVEL LÄÄNETUUL
JÄÄB VAKKA, SÄRASILMIL VÄIKUST LAOTA
JA PESE HÕBEDAGA ÕHTUT. VARSTI SA
TAANDUDKI, SIIS HAKKAB ROITMA HUNT
JA LÕVI HALLIS LAANES HIILGAMA -
ME KARJA VILL SU PÜHA KASTEGA
ON KÄETUD: SINU MÕJU KAITSKU NEID.

William Blake (1757–1827) oli tuntud romantismiaja kirjanik, luuletaja ja maalikunstnik. (Inglise keelest tõlkinud Märt Väljataga)

D. Almondi raamatu „Tähti loendades“ visand →

central travel in Edinburgh
In Edinburgh library
those days there we
went to the
castle on a
very fine day

Up high / look down at them
 but feeling a Typhoon
 gathering like another
 ship below

1. Longwing
 2. Lantern
 3. feeding for
 4. The 3rd Eye.

filling his bag
Herring, etc. Green etc
— marching to sea
+ learn
possible to reach the totals
before in hand instead
bound to this

fainting
 Astral Travelling
 The Astral Travel
 course, to know
 Astral travelling
 death experience,
 to wait until Man
 dying, but that
 fall.
 Lin was leaning
 window ruffing
 unbare tipped.
 there would be
 imagination and
 to normalise you
 It was a real

KOREOGRAAF OLGA PRIVIS LIIKUMISEST

„Luidrikus” on liikumine väga oluline komponent. Koreograafia kaudu rõhutatakse erinevaid sümboloid ja motiive, mis on ka loo sisu seisukohalt kesksed. Üheks niisuguseks motiiviks on kukkumine. Laval võib näha nii tegelaste individuaalset kui ka ühist kukkumist. Seeläbi tuleb ühest küljest esile elusolendite haprus, kuid ka võimalus pakkuda kukkujale abi.

Kukkumisest võib saada aga omamoodi lendamine. Ka lendamise sümbol on „Luidriku” koreograafiasse põimitud. Kuna meil inimestena lendamise kogemus puudub, on esialgu lendamisega seonduva liikumise edasiandmine keeruline. Selleks, et mõista, kuidas lennuvõimelised olendid liiguvad, on vajalik oma keha väga hästi tunnetada ning teadvustada nüansse, millele me enamasti tähelepanu ei pööragi. Seejuures aitab näiteks teadlik hingamine: kui lind lendu tõuseb, peab tema rinnakorv olema õhuga täidetud, ka tiivad sirutab ta laiali. Et inimene midagi sarnast tajuks, peab ka tema sügavalt hingama ja laskma oma kehal avaneda.

„Luidriku” loos on oluline tegelane Michaeli vast-sündinud öde – võib öelda, et beebi ja tema käekäik on kõiki tegelasi ühendavaks lüliks. Ka imikule iseloomulik poos on lavastuse liikumisse peidetud. Beebi liikumine on huvitav, sest see ei paistagi eriti

välja. Siiski nõuab imiku omamoodi kägaras oleku väljendamine pingutust: tuleb pingsalt keskenduda oma poosi hoidmisele ja vaevumärgatavatele liigutustele.

„Luidriku” koreograafia puhul võibki märgata lihtsaid liigutusi. See aga ei tähenda, et nende esitamine ja selleni viiv protsess oleksid lihtsad olnud. Isegi midagi nii tavapärast, nagu ühte sammu, võib esitada väga erinevalt. Selleks, et lihtsate liigutuste erinev esitamine poleks juhuslik, vaid läbimõeldud, peab pühendunult harjutama ning mõtlema igale oma kehaosale.

MIDA ON LENDAMISEKS VAJA?

LIND EI TÕUSE LENDU KÄID TIIBADE
JA SULGEDE ABIL. SELLEKS, ET ÕHUS
PÜSIDA, PEAVAD KA LINNU LUUD OLEMA
MAISMAAL JA VEES TOIMETAVALTE OLENDITE
OMADEST ERINEVAD. SUUREMATE LINDUDE
LUUD ON ÕÕNSAD. ÕÕNSAD LUUD ON KOPSUDEGA
ÜHENDUSES NING ÕHUGA TÄIDETUD - SEE
MUUDAB LINNU SKELETI VÄGA KERGEKS.
LEIDUB LINDE, KELLE LUUSTIK KAALUB KOGUNI
VÄHEM, KUI NEID KATVAD SULED.

ARHEOPTERYX

KES ON LINNU ESIVANEM?

19. SAJANDIL DINOSAURUSTE LÜÜD
VURINUD TEADLASED AVASTASID
HÄMMASTUSEGA, ET MÕNE DINOSAURUSE
LIIGI LUUSTIK ON NÜÜDISÄGSETE
LINDUDE OMAGA VÄGA SARNANE. SEE,
ET LINNUD PÄRINEVAD DINOSAURUSTEST,
LEIDIS KINNITUST PÄRAST ESIMISE ÜRGLINNU
ARHEOPTERYXI - LUUSTIKU LEIDMIST.
ARHEOPTERYX ELAS ÜMBES 150 MILJONIT
AASTAT TAGASI, KUID JUBA SEL AJAL OLID
TEMA KEHA KAETUD SULGEDEGA NING
LAIAD TIIVAD VÕIMALDASID LENNATA.

MÜÜT DAIDALOSEST JA IKAROSEST

Daidalos oli kreeka mütoloogias parim ehitus-
meister, kujur ja leiutaja. Tema elutee ei möödunud
aga raskusteta. Nimelt süüdistati Daidalost oma
õepoja Talose tapmises. Seetõttu pidi Daidalos
koos poja Ikarosega Kreeta saarele põgenema.
Sinna ei saanud Daidalos aga pikemalt peatuma
jääda, sest Kreeta saart valitses julm kuningas.
Laeval ära sõita ei olnud võimalik ja Daidalos
otsustas kasutada õhuteed. Ta jälgis lindude lendu
ning muretses erinevaid sulgi. Ta sidus need kokku
ja kinnitas vahaga. Nii sai ta endale ja pojale tiivad.
Järgmisel hommikul pani ta tiivad selga ja len-
daski koos pojaga minema. Lendamine vaimus-
tas Ikarost, kuid ta soovis oma kogemust veelgi
põnevamaks muuta. Ikaros püüdis isa hoiatusest
hoolimata lennata nii kõrgele kui suutis. Päike tuli
üha lähemale ning selle kuumus sulatas Ikarose
tiibu koos hoidva vaha. Tiivad lagunesid ja poiss
kukkus merre. Poja kaotanud Daidalos tundis suurt
ahastust, et poeg tema leiutatud tiibade tõttu nii
õnnetult hukkunud oli.

MÜÜT PROSERPINAST

Kreeka mütoloogia järgi on Persephone (roomapäraselt Proserpina) surnute, all-maailma ja viljakuse jumalanna. Persephone isa, peajumal Zeus, lubas neiu noores eas surnute kuningriigi valitsejale Hadesele naiseks. Persephone ema Demeteri igatsus oma tütre vastu oli aga nii suur, et ta läks tüdrit surnute kuningriiki otsima. Pärast pikka teekonda leidis ema Persephone all-maailmast üles. Õnnetuseks oli aga Hades andnud Persephonele söögiks surnute riigi toitu, mis sidus neiu igaveseks all-maailmaga ning muutis tagasipöördumise võimatuks. Demeteri ahastus ja lein oma tütre kaotamise pärast olid nii võimsad, et taimestik kogu Maal kängus. Peajumal Zeus nägi olukorra täbarust ning sekkus: ta otsustab, et Persephone peab veetma pool aastat Hadeses seltsis all-ilmas ning pool aastat oma ema juures Maa peal. Igal aastal, kui Persephone surnute riigist Maa peale naaseb, saab alguse kevad ning loodus tärkab. Kui neiu aga taas all-ilma suundub, närbuvad taimed ning loodus valmistub talveks.

28

Kunstnik Marion Undusk

Dramaturg Mihkel Seeder

pealavameister Oskar Irve
lavameistrid Märt Päev, Villi Vernik,
Mihkel Roolaid, Sander Vaus
valgusmeistrid Triin Suvi, Sten-Erik Remmel
heli- ja videomeistrid Hendrik Põlluste, Taaniel Pogga
grimeerijad Siiri Lauri, Kristel Kärner, Marit Pruul,
Reet Laur, Lore Sõerunurk, Merlin Tovstik
(Grimmikool)

riietajad Kayre Pärnpuu, Jaanika Idvan,
Kaja Edovald, Annely Pahman
nukutehnik Mihkel Vooglaid
kunstnik-kujundaja Külliki Falkenberg
õmblejad Marvi Idol, Urve Lerman,
Inge Vagiström, Jana Volke
drapeerija Enna Jürine
butafoor-dekoraator Lea Ojam
tisler Toivo Sakk
tisler-dekoraator Juho Kokamägi
konstruktor Andrus Muuga
elektrik Raivo Valdas
kostüümilao hoidja Kadri Varblane
valgusala juhataja Priidu Adlas
heli- ja videoala juhataja Tauno Makke
grimmiala juhataja Siiri Lauri
kostüümiala juhataja Piret Tang
rekvisiidiala juhataja Karin Tetsmann
lavastusjuht Andres Bergström
etendusteenistuse juht Johannes Tammsalu
lavastusala juhataja Mikk Lagemaa
kavalehe koostaja Maria Aksiim
plakati foto autor, plakati ja kavalehe kujundaja,
proovifotode autor Andra Seepter
kavalehe joonistuste autor Emili Rohumaa

kunstiline juht Hendrik Toompere jr
teatrijuht Rein Oja

Täname → Eesti Noorsooteater, Tõnis Niinemets,
Maarja Undusk, Marie Martina Lupp (laval linnupildid
tema raamatust "Eesti linnud vesivärvides")

Peatoetaja

Toetajad

Partnerid

AMSERV

BIODERMA
LABORATOIRE DERMATOLOGIQUE

PRO BEAUTÉ

kalevspa
hotell & veekeskus

EESTI TEATRI
AGENTUUR

Teatri tegevust rahastab

KULTUURIMINISTEERIUM

Teatri pileteid müüb

